НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ директора Інституту
зоології ім. І.І. Шмальгаузена
НАН України
від 26 листопада 2026 р. № 39

ПОЛОЖЕННЯ

ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ЕТИКУ АКАДЕМІЧНИХ ВІДНОСИН В ІНСТИТУТІ ЗООЛОГІЇ ім. І. І. ШМАЛЬГАУЗЕНА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Київ – 2026

1. Загальні положення

1.1. Положення «Про академічну доброчесність та етику академічних відносин в Інституті зоології ім. І. І. Шмальгаузена Національної академії наук України» (далі – Положення) розроблено відповідно до Законів України від 18.12.2025 № 4742-IX «Про академічну доброчесність», від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту» (стаття 42 «Академічна доброчесність»), від 01.07.2014 № 1556-VII «Про вищу освіту» (статті 6, 32, 62, щодо стандартів вищої освіти, внутрішньої системи забезпечення якості та академічну доброчесність), від 26.11.2015 № 848-VIII «Про наукову і науково-технічну діяльність» (норми щодо наукової етики, відповідальності за недоброчесну наукову практику та вимог до результатів досліджень), від 10.02.1995 № 51/95-ВР «Про наукову і науково-технічну експертизу», від 01.12.2022 № 2811-IX «Про авторське право і суміжні права» (у частині захисту прав інтелектуальної власності та недопущення плагіату), Постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (у частині вимог до якості підготовки, атестації та відповідальності здобувачів), Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (у частині дотримання вимог академічної доброчесності при атестації та захисті дисертацій), Постанови Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 № 1197 «Про затвердження Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», Наказу МОН України від 08.02.2022 № 130 «Про затвердження Порядку визнання у вищій, фаховій передвищій та професійній освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти» (у частині вимог до доброчесності під час оцінювання результатів навчання), Методичних рекомендацій МОН України щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах освіти (у частині профілактики порушень, формування культури доброчесності та процедур реагування), Етичного кодексу ученого України, затвердженого загальними зборами НАН України 15.04.2009 р., Листів МОН України від 23.10.2018 року № 1/9-650 «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти» та від 15.08.2018 № 1/11-8681 «Стосовно Рекомендацій щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо)», Статуту ІЗ НАН України.

1.2. Під час розроблення Положення було враховано попередній досвід і напрацювання у цій сфері Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного університету «Києво-Могилянська Академія», Національного університету «Одеська політехніка», Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України.

Положення регулює застосування та дотримання правил наукової етики при провадженні наукової та освітньої діяльності, а також визначає порядок

перевірки наукових публікацій, дисертаційних робіт, а також навчально-методичних робіт і матеріалів, що надходять від співробітників Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена Національної академії наук України (далі – Інститут, ІЗ НАН України) щодо дотримання принципів академічної доброчесності.

Положення є складовою нормативної бази системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності ІЗ НАН України.

1.3. Положення розроблене з метою запобігання поширенню академічного плагіату та його виявлення в кваліфікаційних наукових роботах на здобуття ступеня доктора філософії, доктора наук, а також наукових видань та наукових результатів працівників Інституту, задля дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, активізації самостійності й оригінальності під час створення авторського твору і відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування.

Дія Положення поширюється на суспільні відносини, що виникають у зв'язку з провадженням академічної діяльності, яка охоплює:

− наукову, науково-педагогічну, педагогічну, викладацьку діяльність;

− навчальну діяльність здобувачів освіти;

− освітню діяльність закладів освіти, наукових установ;

− створення, виконання та оцінювання проектів у сфері освіти і науки;

− створення, рецензування, наукове редагування академічних творів;

− вступні випробування у закладах освіти (наукових установах);

− проведення олімпіад, турнірів, конкурсів, змагань та інших заходів змагального характеру у сфері освіти і науки та участь у таких заходах (далі – конкурси);

− присудження наукових ступенів і ступенів освіти, присвоєння вчених і педагогічних звань, кваліфікаційних категорій, обрання дійсних членів (академіків) і членів-кореспондентів Національної академії наук України та національних галузевих академій наук України;

− здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості освіти;

− атестацію наукових працівників;

− здійснення наукової і науково-технічної експертизи.

Наукові працівники, науково-педагогічні, педагогічні працівники, інші особи у своїй діяльності зобов'язані дотримуватися основних правил академічної доброчесності, які визначені Розділом ІІ Закону України «Про академічну доброчесність» та цим Положенням.

2. Основні цінності, принципи та види порушень академічної доброчесності

2.1. Наукова, освітня, професійна та творча діяльність працівників ІЗ НАН України базується на таких цінностях:

– чесності суб'єктів академічної діяльності перед собою та іншими особами;

– довірі до результатів академічної діяльності інших осіб, зокрема до того, що ці результати здобуті чесно та з дотриманням відповідних правил і стандартів;

– повазі до честі і гідності своєї та інших членів академічної спільноти, цінуванні різноманіття думок, повазі до прав інтелектуальної власності інших осіб;

– справедливості у ставленні суб'єктів академічної діяльності один до одного, послідовному та неупередженому реагуванні на порушення академічної доброчесності, доброчесному оцінюванні результатів академічної діяльності;

– відповідальності перед собою, один перед одним та суспільством;

– стійкості у доброчесному провадженні своєї академічної діяльності незалежно від зовнішніх і внутрішніх спонукань до порушення академічної доброчесності та від наявності чи відсутності зовнішнього контролю;

– рішучості у формуванні та утвердженні культури академічної доброчесності, сміливості у захисті академічної доброчесності в академічній діяльності.

2.2. Принципами академічної доброчесності є:

1) пріоритетність забезпечення дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти шляхом застосування відповідних методів навчання, виховання, стимулювання і заохочення;

2) відкритість інформації про правила академічної доброчесності, види порушень академічної доброчесності та відповідальність за них;

3) нетерпимість (нульова толерантність) до будь-яких проявів порушень академічної доброчесності;

4) повага до результатів академічної діяльності (авторства) іншої людини та непорушність права інтелектуальної власності;

5) уникнення конфлікту інтересів.

2.3. В Інституті відслідковуються порушення академічної доброчесності, фіксується інформація про випадки академічного або інших видів плагіату.

2.4. Видами порушень академічної доброчесності є:

Відчуження авторства - це передача автором (авторами) створеного ним (ними) на замовлення або без такого замовлення, платно чи безоплатно, академічного твору (його частини) іншій особі та подальше оприлюднення такого академічного твору (його частини) із зазначенням як автора особи, яка не є його (її) автором.

Авторство вважається відчуженим з моменту оприлюднення академічного твору (його частини) під іменем особи, яка не є його (її) автором.

Академічний плагіат - це оприлюднення (частково або повністю) наукового (творчого) результату, отриманого іншою особою (іншими особами), як результату власної академічної діяльності та/або відтворення в академічному творі чи навчальній роботі (частково або повністю) раніше оприлюдненого (опублікованого) твору (навчальної роботи) іншого автора (інших авторів) без посилання на відповідне джерело інформації та/або його (її) автора (авторів) (за наявності інформації про автора/авторів), та/або оприлюднення в академічному творі (навчальній роботі) перекладу іншомовного твору (його частини) без зазначення автора (авторів) перекладеного твору.

Приписування авторства - це оприлюднення твору, серед авторів якого зазначена особа, яка не брала участі у його створенні.

Самоплагіат - це оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів без зазначення інформації про джерело попереднього оприлюднення.

Не вважається самоплагіатом оприлюднення в дисертації на здобуття наукового ступеня раніше опублікованих власних наукових результатів без зазначення інформації про джерело попереднього оприлюднення.

Фабрикація - це вигадування суб'єктом академічної діяльності даних чи фактів про результати власної академічної діяльності.

Фальсифікація - це свідома зміна чи модифікація наявних даних, що призводить до створення завідомо неправдивої інформації щодо результатів академічної діяльності.

Недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом - це оприлюднення текстів, зображень, моделей, даних, інших результатів, згенерованих штучним інтелектом, як результатів власної академічної діяльності, якщо цей факт не зазначено в академічному творі чи супровідних матеріалах до нього.

Недоброчесне оцінювання - це свідоме порушення вимог щодо оцінювання, визначених Законом, законодавством, внутрішніми актами, умовами конкурсу, що призвело до завищення або заниження оцінки результатів академічної діяльності.

Несамостійне виконання завдання - це виконання навчального, конкурсного завдання, зокрема під час оцінювання результатів навчання, із залученням не дозволених для використання джерел інформації, технічних засобів та/або недозволеної допомоги іншої особи (інших осіб).

Несамостійне виконання навчальних, конкурсних завдань може здійснюватися у формі списування, виконання завдання іншою особою чи в іншій формі, визначеній актами законодавства, внутрішніми актами або правилами проведення конкурсу.

Недозволена допомога - це надання допомоги, не передбаченої умовами навчального, конкурсного завдання, яка призвела або могла призвести до викривлення оцінки результатів академічної діяльності.

Академічний саботаж - це діяння (дія чи бездіяльність) педагогічного, науково-педагогічного, наукового працівника, здобувача освіти, вступника, учасника конкурсу, що перешкоджає реалізації прав, свобод і законних інтересів іншої особи в її академічній діяльності.

Схиляння до порушення академічної доброчесності - це прохання, вмовляння, доручення (вказівка), погроза, примушування, тиск чи будь-яка інша форма спонукання особи до вчинення порушення академічної доброчесності.

Інституційними порушеннями академічної доброчесності закладів освіти, наукових установ, наукових видавництв є:

1) надання, поширення закладом освіти, науковою установою, науковим видавництвом недостовірної інформації щодо власної академічної діяльності

та/або академічної діяльності їхніх педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, здобувачів освіти;

2) бездіяльність щодо розбудови системи та/або механізмів чи правил забезпечення академічної доброчесності;

3) безпідставне залишення без розгляду повідомлення про порушення академічної доброчесності;

4) невжиття заходів, спрямованих на виявлення порушень академічної доброчесності;

5) невжиття заходів реагування на встановлені факти порушення академічної доброчесності.

3. Основні правила академічної доброчесності

3.1. Наукові та науково-педагогічні працівники у своїй професійній діяльності зобов'язані дотримуватись таких правил:

– ставитися з повагою до здобувачів освіти та інших учасників освітнього процесу;

– ґрунтувати власну діяльність на надійних і достовірних даних, що базуються на результатах досліджень та відображають сучасний стан знань з відповідних питань;

– перевіряти надійність і достовірність інформації, що надається здобувачам освіти та іншим учасникам освітнього процесу;

– чітко окреслювати очікувані результати навчання, встановлювати зрозумілі вимоги до виконання навчальних завдань та мати прозору систему оцінювання результатів навчання здобувачів освіти, яка базується на чітких оприлюднених критеріях;

– доброчесно оцінювати академічні твори та навчальні роботи здобувачів освіти, переконуватися у відсутності ознак порушення академічної доброчесності;

– власним прикладом сприяти формуванню у здобувачів освіти академічної доброчесності;

– стимулювати та заохочувати здобувачів освіти до дотримання академічної доброчесності;

– вчасно, неупереджено, невибірково реагувати на будь-які прояви порушення академічної доброчесності, припиняти такі порушення, застосовувати до здобувачів освіти заходи реагування на порушення академічної доброчесності у випадках і порядку, визначених Законом України «Про академічну доброчесність» та цим Положенням;

– чітко виокремлювати і розмежовувати результати власної наукової діяльності та результати наукової діяльності інших осіб;

– під час оприлюднення результатів досліджень нести відповідальність за їх достовірність і вплив на суспільство.

3.2. Здобувачі освіти у своїй навчальній діяльності зобов'язані дотримуватися таких правил:

– виконувати кожне навчальне завдання самостійно, крім випадків, якщо його виконання передбачає участь декількох осіб та/або правилами виконання

відповідних завдань дозволено отримання допомоги від інших осіб, використання допоміжних матеріалів та засобів, у тому числі з інтернет-ресурсів;

– у разі використання у власному академічному творі результатів інтелектуальної творчої діяльності іншого автора (текстів, зображень, ідей, розробок, тверджень, відомостей, думок тощо) зазначати посилання на відповідне джерело інформації та/або відповідного автора;

– академічний твір здобувача освіти може включати раніше створений ним академічний твір (повністю або частково) лише у разі, якщо це дозволено умовами навчального завдання.

3.3. Використання інструментів штучного інтелекту (ШІ) в науковій та освітній діяльності.

3.3.1. Використання інструментів штучного інтелекту в науковій та освітній діяльності в Інституті допускається, за умови дотримання принципів академічної доброчесності, прозорості та відповідальності. Особи, які використовують інструменти ШІ, несуть повну відповідальність за зміст, достовірність та оригінальність результатів, поданих як власні.

3.3.2. Допускається використання ШІ для:

- мовного редагування, перекладу та стилістичного покращення текстів;
- підготовки чернеток, планів, структур документів; аналізу даних, програмування, візуалізації - за умови перевірки результатів;
- пошуку ідей, формування гіпотез, генерації прикладів;
- навчальних і допоміжних цілей.

За таких умов ШІ не вважається співавтором, а його використання не звільняє від відповідальності автора.

3.3.3. Забороняється:

- подання згенерованого ШІ тексту, результатів або коду як повністю власної роботи без належного зазначення;
- використання ШІ для фабрикації або фальсифікації даних;
- використання ШІ для автоматичного генерування наукових висновків без критичної перевірки;
- використання ШІ з метою обходу процедур оцінювання, атестації чи перевірки на плагіат;
- використання ШІ для створення фальшивих зображень, графіків або результатів експериментів.

3.3.4. Використання ШІ підлягає декларуванню, якщо воно:

- суттєво вплинуло на зміст тексту;
- використовувалося для аналізу даних або підготовки результатів;
- застосовувалося під час підготовки дисертацій, публікацій, звітів.

3.3.5. Форма та обсяг декларування визначаються внутрішніми документами Інституту або вимогами відповідного видання/проєкту.

3.3.6. Порушення правил використання ШІ розглядається як порушення академічної доброчесності та тягне за собою відповідальність відповідно до цього Положення.

4. Управління, контроль і моніторинг процесів дотримання академічної доброчесності

4.1. Управління процесами дотримання академічної доброчесності в Інституті здійснює заступник директора з наукової роботи.

4.2. Контроль за дотриманням цінностей та принципів академічної доброчесності, реалізацію заходів щодо запобігання проявам порушень академічної доброчесності при здійсненні наукової діяльності проводиться в частині:

− виконання науково-дослідних робіт, що фінансуються за рахунок державного та/або місцевих бюджетів;

− проведення інститутських заходів наукового, науково-методичного і іншого спрямування (конференції, семінари тощо);

− проведення захистів дисертацій на здобуття наукових ступенів;

− захисту прав інтелектуальної власності;

− діяльності наукових журналів Інституту.

4.3. Контроль за дотриманням цінностей та принципів академічної доброчесності, реалізацію заходів щодо запобігання проявам порушень академічної доброчесності в освітній діяльності та освітньому процесі проводиться в частині:

− проведення навчальних занять;

− виконання здобувачем самостійної роботи та індивідуальних завдань;

− здійснення практичної підготовки;

− складання екзаменів, заліків;

− об’єктивного оцінювання;

− підготовки і захисту кваліфікаційних робіт.

4.4. Контроль за дотриманням цінностей та принципів академічної доброчесності здобувачем вищої освіти на навчальних заняттях, при виконанні завдань поточного (підсумкового) контролю чи під час атестації здійснює викладач/науковий керівник/члени екзаменаційної комісії.

4.5. Контроль за дотриманням цінностей та принципів академічної доброчесності здобувачем вищої освіти при проведенні публічної презентації та підготовці висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здійснює керівник Групи освітньо-наукової підготовки (ГНОП) та рецензенти (експерти).

4.6. Контроль за дотриманням цінностей та принципів академічної доброчесності авторами публікацій у наукових виданнях Інституту здійснюють головні редактори, заступники головних редакторів та відповідальні секретарі редакційних колегій відповідних видань.

4.7. Моніторинг за дотриманням цінностей та принципів академічної доброчесності в Інституті здійснює Комісія з етики та управління конфліктами.

5. Система забезпечення академічної доброчесності

5.1. Система забезпечення принципів академічної доброчесності включає в себе наступні складові:

1) нормативну базу:

− Закон України «Про академічну доброчесність»;

− це Положення;

- Порядок розгляду повідомлення про ознаки наявності академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації в академічному творі (академічних творах) на підставі чи з урахуванням якого (яких) особі було присуджено науковий ступінь, ступінь вищої освіти або присвоєно вчене звання (затверджений наказом директора ІЗ НАН України № 39 від 26.11.2026 р.);

− інші нормативні документи ІЗ НАН України, які містять розгляд питань, пов'язаних з дотриманням цінностей, принципів та правил академічної доброчесності;

2) організаційну складову – структурні підрозділи та Комісію з етики та управління конфліктами, які забезпечують в Інституті популяризацію цінностей, принципів та правил академічної доброчесності, їх впровадження в наукову та освітню діяльність, здійснюють наглядову та контролюючу функцію, а також розглядають спірні питання, які можуть виникати під час провадження наукової та освітньої діяльності;

3) інформаційну базу, за допомогою якої здійснюється популяризація цінностей, принципів, правил академічної доброчесності та забезпечується своєчасність інформування всіх учасників наукової та освітньої діяльності Інституту:

− сторінка вебсайту щодо академічної доброчесності;

− електронна сторінка наукового працівника/викладача;

− оприлюднення дисертацій;

− каталог наукових публікацій;

−розміщення у відкритому доступі інформаційних та методичних матеріалів, присвячених інформаційній грамотності, які сприяють мінімізації можливостей для порушення академічної доброчесності, розвитку корпоративної культури та підвищенню обізнаності усіх учасників наукової та освітньої діяльності, вчених щодо цінностей, принципів, правил академічної доброчесності.

Інформаційно-технологічна діяльність щодо популяризації принципів та цінностей академічної доброчесності, основ інформаційної грамотності та роботи з базами даних здійснюється кураторами та керівником ГНОП спільно з науково-технічною бібліотекою Інституту;

4) інструменти контролю дотримання академічної доброчесності у науковій та освітній діяльності Інституту:

− перевірка на відсутність ознак порушення академічної доброчесності в наукових та навчальних роботах;

− анкетування стосовно порушень академічної доброчесності;

− анкетування стосовно корупційних проявів та запобігання конфлікту інтересів.

6. Відповідальність за порушення академічної доброчесності

6.1. Порушенням академічної доброчесності є дія чи бездіяльність суб'єкта академічної діяльності, передбачена Законом України «Про академічну доброчесність» або спеціальними законами.

6.2. Порушення академічної доброчесності характеризується однією чи кількома з таких ознак:

1) обман – свідоме (умисне) надання чи оприлюднення будь-якої неправдивої інформації про себе (інших осіб) чи про результати своєї (інших осіб) академічної діяльності;

2) несправедливість, що виявляється у вчиненні однієї чи кількох таких дій:

− порушення принципу рівності, зокрема шляхом упередженого та/або дискримінаційного ставлення до іншого учасника освітнього процесу, вченого;

− упереджене оцінювання результатів академічної діяльності;

− застосування виду академічної відповідальності, що не відповідає змісту та рівню (значущості) вчиненого порушення академічної доброчесності;

− надання або отримання незаслуженої переваги;

3) бездіяльність, неприйняття (несвоєчасне прийняття) рішень, невиконання (несвоєчасне виконання), свідоме порушення своїх обов'язків, визначених законодавством, внутрішніми актами;

4) привласнення результатів інтелектуальної діяльності іншої особи (інших осіб).

6.3. Суб'єкт академічної діяльності вважається таким, що допустив порушення академічної доброчесності, лише у разі встановлення такого факту відповідно до процедур, визначених цим Положенням та чинним законодавством (принцип презумпції академічної доброчесності).

6.4. Встановлення фактів порушення академічної доброчесності в Інституті належить до повноважень Комісії з етики та управління конфліктами, крім випадків, для яких законодавством або цим Положенням установлено інший порядок.

6.5. Відповідальність за дотримання цінностей, принципів та правил академічної доброчесності під час здійснення наукової та освітньої діяльності покладається на:

− здобувачів вищої освіти;

− наукових, науково-педагогічних працівників;

− працівників Інституту;

− членів редакційних рад наукових журналів;

− Комісію з етики та управління конфліктами.

6.6. В разі встановлення факту порушення академічної доброчесності відповідно до законодавства України або чинних нормативних документів ІЗ НАН України може бути застосовано одну або декілька санкцій:

6.6.1 до наукових, науково-педагогічних працівників:

1) у межах притягнення до академічної відповідальності:

– заборона претендувати на присвоєння вченого (педагогічного) звання на строк від одного до трьох років;

– ініціювання процедури позбавлення присудженого наукового ступеня чи присвоєного вченого звання;

– виключення зі складу вченої ради, інших колегіальних органів управління Інституту з позбавленням права бути членом відповідного органу на строк від одного до трьох років;

– позбавлення права участі в атестації здобувачів ступеня вищої освіти, наукового ступеня на строк від одного до трьох років;

– позбавлення права брати участь у конкурсах щодо отримання грантів, участі у програмах академічної мобільності на строк від одного до трьох років;

– позбавлення права бути науковим керівником, творчим керівником, науковим консультантом здобувачів вищої освіти (здобувачів ступеня доктора наук) на строк від одного до трьох років;

– позбавлення права бути керівником та/або відповідальним виконавцем наукових досліджень та/або наукових проектів на строк від одного до трьох років;

– виключення зі складу редакційної колегії наукового видання, заснованого Інститутом, з позбавленням права бути членом редакційної колегії (редакційних колегій) на строк від одного до трьох років;

– проведення додаткової перевірки на відсутність ознак академічного плагіату всіх робіт, автором яких є порушник;

– відкликання з друку робіт, автором яких є порушник, і підготовка яких була здійснена з порушенням академічної доброчесності;

– відмова в присудженні наукового ступеня, ступеня доктора філософії або в присвоєнні вченого звання;

2) у межах притягнення до дисциплінарної відповідальності:

– догана;

– звільнення;

6.6.2 до здобувачів вищої освіти та/або наукового ступеня (доктора наук включно):

1) виховні заходи реагування:

– відвідування тематичних занять з академічної доброчесності або академічного письма;

– усне попередження про необхідність дотримання академічної доброчесності та можливе притягнення до академічної відповідальності;

– письмове попередження про необхідність дотримання академічної доброчесності та можливе притягнення до академічної відповідальності;

– повторне виконання завдання;

2) заходи в межах притягнення до академічної відповідальності:

– повторне вивчення навчальної дисципліни, проходження практики, виконання індивідуальної роботи;

– повторне проходження оцінювання (включаючи підсумкове оцінювання або атестацію);

– позбавлення права брати участь у конкурсах на отримання стипендій, грантів, участі у програмах академічної мобільності на строк від одного до трьох років;

– відрахування здобувача вищої освіти та/або наукового ступеня (крім осіб з особливими освітніми потребами);

– позбавлення пільг з оплати навчання та/або інших пільг, наданих Інститутом, на строк від одного до трьох років;

– виключення зі складу вченої ради з позбавленням права бути членом вченої ради на строк від одного до трьох років;

6.6.3 до вступників, учасників конкурсів:

– припинення участі у конкурсі;

– скасування рішення про результати конкурсу (в частині, що стосується особи, яка вчинила порушення академічної доброчесності).

6.7. Факти порушення академічної доброчесності співробітниками ІЗ НАН України виявляються посадовими особами, зокрема керівниками структурних підрозділів, спеціалізованих вчених рад, оргкомітетів конференцій, редакцій наукових журналів тощо.

6.8. У разі виявлення ознак порушення академічної доброчесності при виконанні завдань наукових досліджень, виконанні проєктів, кваліфікаційних робіт керівник/викладач роботи зобов'язаний повідомити (у формі службової записки) про зазначені ознаки порушення керівника структурного підрозділу та заступника директора Інституту з наукової роботи.

6.9. У разі встановлення факту академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації у кваліфікаційній роботі, на підставі якої особі присуджено ступінь доктора філософії, така особа позбавляється відповідного ступеня вищої освіти у порядку, визначеному статтею 40 Закону України «Про академічну доброчесність» та Порядком присудження ступеня доктора філософії.

6.10. Застосування певного виду академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності здійснюється з урахуванням:

– визнання порушником провини у порушенні академічної доброчесності, усвідомлення ним неприпустимості подальших порушень;

– факту першого порушення або систематичності вчинення порушень, їх сукупності;

– ступеня впливу порушення на репутацію Інституту, наукової школи тощо;

– ступеня впливу порушення на якість та подальші результати навчання (для здобувачів вищої освіти) та здійснення наукової і освітньої діяльності (для наукових та науково-педагогічних працівників);

– інших обставин вчинення порушення.

Відмова особи від надання пояснень не може бути підставою для посилення академічної відповідальності.

6.11. Заходи реагування та санкції застосовуються з урахуванням виду й обставин порушення, принципу пропорційності, компетенції органу та обов'язкових вимог законодавства. У випадках, коли санкцію визначено законом, застосовується відповідна норма закону.

7. Комісія з етики та управління конфліктами

7.1. Комісія з етики та управління конфліктами (далі – комісія з етики) виконує наглядову та контролюючу функцію з питань дотримання учасниками наукової та освітньої діяльності норм і принципів академічної доброчесності, етики та вирішує конфліктні ситуації, які виникають під час провадження наукової та освітньої діяльності між її учасниками.

На комісію з етики покладені такі завдання:

- організаційно-методичне забезпечення виконання прийнятих в ІЗ НАН України стандартів академічної доброчесності;

- виявлення порушень засад академічної доброчесності, моральних правил та етичних норм з боку співробітників ІЗ НАН України та здобувачів ступенів вищої освіти;

- здійснення процедури розгляду повідомлення про ознаки наявності академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації в академічному творі (академічних творах) на підставі чи з урахуванням якого (яких) особі було присуджено науковий ступінь, ступінь вищої освіти або присвоєно вчене звання;

- здійснення процедури розгляду рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти про встановлення (невстановлення) наявності академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації в академічному творі (академічних творах), на підставі чи з урахуванням якого (яких) особі присуджено науковий ступінь, присвоєно вчене звання;

- прийняття рішень про встановлення факту порушення академічної доброчесності та про застосування заходів академічної відповідальності; надання директору Інституту пропозицій щодо притягнення порушників до дисциплінарної відповідальності.

7.2. Комісія з етики створюється наказом директора Інституту строком на п’ять років.

7.3. Комісію з етики очолює заступник директора з наукової роботи (голова комісії з етики).

До її складу входять:

- представник адміністрації;
- представники вченої ради;
- представник профспілкової організації;
- представник Ради молодих вчених;
- представник здобувачів ступеня доктора філософії (у разі розгляду питань щодо здобувачів освіти).

До членів комісії з етики не можуть входити особи, які притягувалися до відповідальності за порушення норм і принципів академічної доброчесності, етики.

Члени комісії з етики, проти яких висунуто звинувачення в порушенні норм і принципів академічної доброчесності, етики, відсторонюються від участі в роботі комісії до завершення розгляду відповідної заяви.

Заступник голови комісії з етики і секретар обираються з числа її членів на першому засіданні простою більшістю голосів шляхом відкритого голосування.

У справах щодо здобувачів освіти участь представника здобувачів у засіданні є обов’язковою, якщо він не має конфлікту інтересів.

7.4. Організаційною формою роботи комісії з етики є засідання. Засідання проводяться в міру потреби, зокрема в разі надходження заяв (повідомлень) про порушення академічної доброчесності.

7.5. Засідання комісії з етики вважається правочинним у разі, якщо у ньому бере участь не менше двох третин членів. Рішення Комісії з етики

вважається прийнятим, якщо воно підтримано простою більшістю голосів присутніх членів Комісії, які мають право голосу. Відведені члени не враховуються при визначенні кворуму у відповідній справі; якщо після відводу неможливо забезпечити правочинний розгляд, склад Комісії для цієї справи доповнюється наказом директора.

7.6. Розгляд конфліктної ситуації ініціюється заступником директора з наукової роботи на підставі письмової заяви наукового працівника, працівника Інституту або здобувача ступеня вищої освіти доктора філософії (PhD)/наукового ступеня доктора наук, в якій аргументовано викладається суть конфліктної ситуації.

Заяви щодо порушень академічної доброчесності розглядаються відповідно до цього Положення. Повідомлення щодо академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації у творах, пов'язаних із присудженням ступеня або присвоєнням звання, розглядаються за спеціальним Порядком. Інші конфліктні ситуації розглядаються Комісією з дотриманням конфіденційності, неупередженості та права сторін бути вислуханими; санкції за порушення академічної доброчесності застосовуються лише за наявності встановленого факту такого порушення.

7.7. Заява (у паперовій чи електронній формі) подається заступнику директора з наукової роботи.

7.8. Будь-яка особа, яка має докази, що свідчать про ознаки порушення академічної доброчесності, може подати письмове повідомлення у паперовій або електронній формі до Комісії з етики або директору Інституту. Директор протягом трьох робочих днів передає повідомлення уповноваженому органу або приймає інше рішення, передбачене частиною першою статті 37 Закону. Контактні дані для подання повідомлень оприлюднюються на офіційному вебсайті Інституту. Комісія з етики протягом 10 робочих днів з дня реєстрації заяви приймає рішення про початок її розгляду або про залишення без розгляду та повідомляє про це заявника. Повідомлення підлягає розгляду за наявності фактичних даних про можливе порушення, які можна перевірити. Залишення повідомлення без розгляду має бути обґрунтованим. У разі початку розгляду Комісія в межах зазначеного десятиденного строку надає особі, щодо якої надійшло повідомлення, його копію.

Особа, що подала заяву (далі – заявник), повинна викласти в ній аргументи, які свідчать про порушення академічної доброчесності, та надати відповідні докази.

7.9. За рішенням голови комісії з етики до її роботи можуть додатково долучатися інші співробітники та здобувачі ступеня вищої освіти доктора філософії (PhD)/наукового ступеня доктора наук ІЗ НАН України.

7.10. У прийнятті рішення щодо встановлення факту порушення особою академічної доброчесності не може брати участь особа, яка має конфлікт інтересів.

7.11. Комісія з етики розглядає заяву і приймає рішення в строк не більше шести місяців з дня її реєстрації, яке оформляється відповідним протоколом, до якого додається висновок про порушення норм і принципів академічної доброчесності, етики.

7.12. Процедура розгляду заяви про порушення академічної доброчесності включає такі стадії:

7.12.1. Повідомлення особи про надходження заяви. Особа, яка підозрюється в порушенні академічної доброчесності (далі – відповідач) за заявою має бути ознайомлена із висунутою проти неї підозрою, особливостями процедури розгляду даного питання. Відповідачу надсилається копія заяви; про дату, час і місце її розгляду його повідомляють не пізніше ніж за три робочі дні. Відповідач має право заявити відвід будь-якому члену комісії з етики, якщо є обґрунтовані підстави вважати його упередженим. Відповідач може визнати свою провину в допущеному порушенні. У такому разі перевірка доказів не проводиться; визнання факту порушення враховується під час визначення санкції, крім випадків, коли санкцію визначено законом.

7.12.2. Проведення розслідування.

Процедура розгляду питання передбачає:

- опитування свідків (свідком може бути будь-який учасник наукового/освітньо-наукового процесу, якому відомі обставини, що стосуються справи);
- вивчення першоджерел (публікації, підсумкові роботи);
- проведення консультацій з експертами (експертом може бути особа, якій доручено провести дослідження матеріальних об’єктів, явищ і процесів, що містять інформацію про обставини справи, й дати висновок із питань, які виникають під час розгляду справи і стосуються сфери її спеціальних знань);
- інші заходи, необхідні для проведення об’єктивного розслідування.

7.12.3. Завершення розслідування та підготовка висновку.

За результатами розгляду питання та з’ясування всіх істотних обставин комісія з етики готує письмовий висновок, який містить такі складові:

- вступна частина (дата складання та строки проведення розслідування, учасники процедури розгляду порушення норм і принципів академічної доброчесності, моральних правил чи етичних норм та зміст заяви);
- описова частина (інформація по суті питання, яка була розглянута комісією з етики);
- мотивувальна частина (обставини та докази, які комісія з етики взяла до уваги при вирішенні заяви);
- резолютивна частина (офіційні висновки та рекомендації для прийняття рішення).

7.12.4. Якщо будь-який член Комісії не погоджується з висновком, він має право викласти окремо свою думку, що є невід’ємною частиною висновку.

7.12.5. Усі учасники розслідування мають бути ознайомлені з результатами розгляду заяви і, в разі наявності, подати письмові зауваження або заперечення до висновку.

7.12.6. Відповідач за заявою має право:

- знати про дату, час і місце проведення засідання та бути присутнім на ньому під час розгляду питання про притягнення його до академічної відповідальності;

- ознайомитися з усіма матеріалами щодо встановлення фактів порушення норм і принципів академічної доброчесності, етики, подавати до них зауваження;

- особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати участь у дослідженні доказів порушення норм і принципів академічної доброчесності, етики;

- оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності у порядку, визначеному пунктом 7.17 цього Положення.

7.13. Рішення комісії з етики про притягнення особи до академічної відповідальності має бути обґрунтованим, тобто ухваленим на підставі доказів, повно і всебічно досліджених у процесі розгляду заяви, або на підставі визнання особою факту порушення академічної доброчесності, етики та містити інформацію про конкретний вид порушення академічної доброчесності і санкцію за таке порушення.

7.14. Рішення комісії з етики разом із висновком надсилається директору Інституту протягом трьох робочих днів з дня його ухвалення. На підставі рішення комісії з етики директор видає наказ про застосування визначених нею заходів академічної відповідальності, а в разі пропозиції комісії щодо дисциплінарного стягнення вирішує питання про притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності відповідно до законодавства про працю.

Наказ про реалізацію заходів академічної відповідальності видається з урахуванням набрання рішенням чинності та результатів його оскарження.

7.15. У разі виявлення нових обставин, які не були і не могли бути відомі комісії з етики під час розгляду, комісія з етики за заявою учасника процедури або за зверненням директора Інституту може переглянути своє рішення.

7.16. Комісія з етики повинна забезпечити конфіденційність розгляду питання про порушення академічної доброчесності та не допускати поширення інформації за межі відповідних регламентних процедур. Тільки учасники процедури розгляду порушення академічної доброчесності можуть бути ознайомлені зі змістом заяви та матеріалами справи. Рішення комісії з етики оприлюднюються на офіційному вебсайті Інституту з дотриманням законодавства про захист персональних даних і набирають чинності з дня оприлюднення.

У разі оскарження рішення набирає чинності з дня оприлюднення рішення суб’єктом розгляду скарги, якщо інше не встановлено законом. Рішення щодо позбавлення ступеня або звання набирають чинності відповідно до спеціального Порядку.

7.17. Рішення про притягнення до академічної відповідальності може бути оскаржене особою, щодо якої його ухвалено, або заявником у письмовій формі протягом десяти робочих днів з дня його оприлюднення. Апеляція подається до Вченої ради Інституту, яка утворює апеляційну комісію з осіб, що не брали участі в ухваленні оскаржуваного рішення та не мають конфлікту інтересів.

Дату, час та місце роботи апеляційної комісії повідомляють особі, яка подала апеляцію, та іншим учасникам розгляду не пізніше ніж за три робочі дні до відповідної дати.

Апеляційна комісія розглядає скаргу та подає висновок Вченій раді протягом 20 робочих днів з дня її реєстрації. Вчена рада приймає мотивоване рішення не пізніше 30 робочих днів з дня реєстрації скарги. Ці строки не поширюються на спеціальну процедуру, визначену статтею 40 Закону.

Якщо автор кваліфікаційної роботи, представленого наукового видання та/або наукового результату, з приводу якої відбувається засідання апеляційної комісії, та/або особа, яка подала повідомлення, не з'явилися на нього без поважних причин, питання розглядається за їхньої відсутності.

Апеляційна комісія розглядає питання та готує новий звіт про порушення норм і принципів академічної доброчесності, етики, який передає на розгляд Вченій раді Інституту.

Рішення за апеляцією приймає Вчена рада Інституту; воно набирає чинності з дня його оприлюднення.

Рішення за апеляцією може бути оскаржене в судовому порядку. Оскарження рішень щодо позбавлення наукового ступеня, ступеня доктора філософії, вченого звання здійснюється відповідно до Порядку розгляду повідомлення про ознаки наявності академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації в академічному творі (академічних творах) на підставі чи з урахуванням якого (яких) особі було присуджено науковий ступінь, ступінь вищої освіти або присвоєно вчене звання (затверджений наказом директора ІЗ НАН України № 39 від 26.11.2026 р.);

8. Прикінцеві положення

8.1. Це Положення затверджується Вченою радою Інституту та вводиться в дію наказом директора.

8.2. Зміни та доповнення до Положення затверджуються та вводяться в дію в тому самому порядку. Відповідно змінюється гриф на титульній сторінці.

8.3. Відповідальність та контроль за виконанням цього Положення несуть посадові особи ІЗ НАН України відповідно до їхніх функціональних обов'язків.

СХВАЛЕНО
Вченою радою
Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена
НАН України
протокол № 9
від 24 листопада 2026 р.